

Määrärahan käyttö ja tilitys.

SULO JÄRVINEN.

Kuten Teille epäilemättä on tunnettua, ovat ne määräykset, joihin valtion tilinpito ja määrärahan käyttö pääasiassa perustuvat, löydetävissä hallitusmuotomme muutamissa pykälissä, valtion tulo- ja menoarvion ja tilinpäätöksen perusteista 24/IV 1931 annetussa laissa toimeenpanoasetuksineen sekä valtion viroista ja toimista suoritettavan palkkauksen perusteista 29/XII 1923 annetussa laissa ja sen toimeenpanoasetuksissa. Sitä, että määrärahoja käyttävät viranomaiset tarkoin noudattavat lakeja ja asetuksia valvoo kaksi korkeata raatia, nimittäin valtion revisiolaitos ja valtion tilintarkastajat, jotka hankasti käyvät kiinni pienempiinkin rikkeisiin, joita havaitsevat. Ettei näiden tarkastajien työ ole ollut tuloksetonta sitä todistavat vuosittaiset, noin 100 siv. laajuiset valtion tilintarkastajain kertomukset. Miten laajoja valtion revisiolaitoksen tarkastuskertomukset lienevät en tarkoin tiedä, mutta metsähallituksenkin osuus on tavallisesti ollut n. 20—30 sivua ja sitä ennen on jo saatu antaa lukuisia suullisia selvityksiä. Valtion revisiolaitoksen kertomuksissa saattaa luonnollisestikin olla paljon asiantuntemattomuudesta johtuvaa, joka on helposti torjuttavissa ja runsaasti on niissä myös käsitelty sellaisia periaatteellisia menettelytapakysymyksiä, joista saattaa olla eri mieltä, mutta on joukossa sentään aina sellaistaakin, jota ei pysty selvittämään, vaan täytyy kauniisti myöntää, että virhe on päässyt läpäisemään oman tarkastuksen. Eihän näitä tyydyttävää selvitystä vaille jääneitä tapauksia meidän tileissämme tosin kovin runsaasti ole ollut, mikä nähdään siitäkin, että valtion tilintarkastajien kertomuksessa metsähallitukseen kohdistuva osa on ollut, varsinkin viime vuosina hyvin lyhyt, eikä asiallisestikaan kovin painava, mutta toiselta puolen on myönnettävä, etteivät herrat tarkastajat, tarkkuudesta huolimatta, voi sieltä kaikkea löytääkään ja että sanansijaa siis saattaisi löytyä enemmänkin. Metsähallituksen pyrkimyksenä on kuitenkin saada tilinsä sellaiseen kuntoon, ettei niitä vastaan voida mitään asiallista huomautusta tehdä, olipa jälkitarkastus miten tehokas tahansa. Kun metsähallituksen tilit kuitenkin ovat huomatta-

van laajat, saattaa niihin, huolimatta piirikuntakonttoreissa ja metsähallituksessa tapahtuvasta tarkastuksesta, päästä virhe puhjantaan, varsinkin kun tarkastus on tehtävä kovalla kiireellä, työn kun ehdottomasti on oltava valmiina määräpäivänä. Jotta siis päästäisiin varmempiin tuloksiin täytyy itse määrärahojen käyttäjien sekä tilien laatijoiden olla tarkoin selvillä siitä miten tilit on laadittava, että ne kestävät tarkastuksen. Nähdäkseni juuri tässä mielessä on metsähallitus jättänyt minun tehtäväkseni selostaa näillä jatkokursseilla hiukan niitä heikkouksia ja virheitä, joita hoitoalueiden tilityksissä tavallisimmin esiintyy.

Hallitusmuotomme 70 §:ssä sanotaan: »määrärahoja alkoon ylitettäväkö alkääkö siirrettävä varainhoitovuodesta toiseen ellei sitä ole menoarviossa myönnettyksi osoitettu.» Omasta kohdastani en tulkitsisi tätä säännöstä edes kiinteiden määrärahojen kohdalla kovin ahtaasti ja käsitystäni mielestäni tukeekin mainitsemani pykälän toinen kohta, jossa sanotaan: »tulo- ja menoarviosta riippumatta on jokaisella oikeus valtiolta hakea, mitä hänelle on laillisesti tuleva.» Tämän mukaisesti ei metsähallituksessa takavuotena pidetty minään erikoisena syntinä, vaikka joku esim. puhelinlasku siirtyi seuraavan vuoden määrärahoista maksettavaksi, koska tällaisia määrältään pieniä laskuja, joiden saanti sitäpaitsi määräaikaan mennessä usein tuottaa vaikeuksia, säännöllisesti siirtyi seuraavaan vuoteen eikä näinollen voitu puhua mistään tosiasiallisesta ja tahallisesta määrärahan ylittämisestä, jota mielestäni hallitusmuodon 70 §:ssä tarkoitetaan. Viime vuosina on kuitenkin tehty muistutuksia aivan pienistäkin eristä, joita on suoritettu seuraavan vuoden määrärahoista ja myöntää täytyykin, että raja tahallisen ylityksen ja normaalin pienempien erien siirtymisen välillä on hyvin epämääräinen. Tämän johdosta on metsähallituskin tiukentanut otettaan määrärahojen käytön valvonnassa. Viittaan tässä metsähallituksen kiertokirjeeseen 6/V-31 N:o 44332. Tämän ajankohdan jälkeen on periaatteeksi otettu, ettei mitään sellaista laskua, jonka olemassaolosta huolellisen määrärahojen käyttäjän täytyy olla tietoinen, hyväksytty seuraavan vuoden määrärahoista maksettavaksi. Annetusta kiertokirjeestä huolimatta on tällaisia laskuja jatkuvasti esiintynyt hoitoalueiden helmi—maaliskuun tileissä ja allekirjoittaneen ikävänä velvollisuutena on ollut palautella niitä määrärahojen käyttäjille. Erikoisen tarkkoja on tässä suhteessa oltu menon kohdistuessa kiinteään määrärahaan, mutta arviomäärärahoissakaan ei kernaasti nähdä edellisen vuoden laskuja. Ainoana poikkeuksena on ollut metsänhoito-, -suojelu- ja suonkuivaustöitä varten osoitettu määräraha, syystä että se on siirtomääräraha, josta näihin mennessä on tavallisesti jäänyt niin paljon

käyttämättä, että tileissä esiintyvät edellisen vuoden laskutkin on voitu hyväksyä. Kuitenkin on huomattava, että tämäkin määräraha saattaa jonakin vuonna tulla niin tarkoin käytetyksi, ettei siitä jää mitään tai ei ainakaan riittävästi siirrettäväksi ja silloin ollaan sen suhteen yhtä tiukkoja kuin jos olisi kyseessä kiinteä määräraha. Viisainta siis on tämänkin määrärahan kohdalla ottaa vuoden vaihteessa selko kaikista maksamattomista laskuista ja huomata ne jo tammikuun tileissä, tietysti käytettävissä olevan määrärahan puitteissa.

Ne edellisen vuoden laskut, joita ei ole voitu saman vuoden aikana suorittaa, voidaan ilman eri toimenpidettä huomata tammikuun tileissä edellyttäen, että myönnettyä määrärahaa on käytettävissä. Helmikuun tilit sensijaan saapuvat niin myöhään metsähallitukseen, että niissä esiintyviä menorästejä ei voida ottaa huomioon, vaikka määrärahaa olisikin jälellä, ellei niistä ole kirjeellä ennen helmikuun loppua ilmoitettu tilikonttorille, jotta siellä voidaan tilinpäätöksen yhteydessä tehdä tarpeellinen varaus. Tilikonttori ei nimittäin voi kiinteiden ja arviomäärärahojen kohdalta siirtää seuraavaan vuoteen varoja, olipa niitä miten paljon tahansa käyttämättä, muulta kuin siltä osalta, josta sille on ilmoitettu aivan tarkat määrät. Kun varaus kerran on suoritettu ei sillä seikalla, minkä kuukauden tileissä meno esiintyy, ole mitään merkitystä kunhan se vaan tapahtuu vuoden kuluessa. On kuitenkin huomattava, ettei määrarahapyyntö ja sitä seurannut määrärahan myönnytys menorästinä yksistään riitä varauksen perustaksi, vaan vaaditaan siihen lisäksi, kuten jo mainitsin, erillinen varauspyyntö. Tilikonttori on kyllä tähän mennessä koettanut määrarahamyönnytystenkin perusteella tehdä varauksia ja onkin siten pelastanut runsaasti sellaisia laskuja, jotka varauspyynnön laiminlyömisestä olisivat olleet tileistä poistettava, varauspyyntö on nimittäin vielä jokseenkin harvinainen tapaus, mutta myönnytysten perusteella tehdyillä varauksillakin on omat vaaransa, eikä tilikonttori niihin kernaasti enään ryhdy, ellei ole asiasta aivan varma. On nimittäin sattunut toisinaan, että menorästinä myönnettyä määrärahaa vastaava menoerä onkin esiintynyt jo joulukuun tileissä ja tällöin on jouduttu tekemään tarpeettomia varauksia, jotka ovat yhtä vaarallisia, vieläpä ikävämpiäkin kuin edellisen vuoden maksujen suorittaminen kuluvan vuoden varoista. Tällöin voidaan nimittäin väittää, että tahdotaan maksaa kuluvan vuoden menoja edellisenä vuonna käyttämättä jääneistä varoista tekemällä summittaisia varauksia. Vuoden vaihteessa tehdyissä määrarahapyyntöissä olisikin syytä aina mainita onko kyseessä jo tileissä esiintyneen ylityksen peittäminen vai sellainen menoerä, joka vasta määrarahamyönny-

tyksen jälkeen huomataan tileissä. Edellisihän ei oikeastaan saisi lainkaan esiintyä, mutta tosiasia kuitenkin on, että niitä aina silloin tällöin kuitenkin esiintyy, nähtävästi siitä syystä, ettei määräraha-kirjaa ole tarpeeksi huolellisesti hoidettu.

Tässä yhteydessä haluaisin myöskin kiinnittää huomiota palkkauslistojen laadintaan. Kun eri vuosien menot on tarkoin pidettävä erossa toisistaan ei tileissä koskaan saisi esiintyä sellaisia tilivälejä kuin 15/XII—15/1 tai 24/XII—31/I, kuten valitettavasti hyvinkin usein, varsinkin hankintamäärärahan kohdalla tapahtuu, vaan olisi tilivälit siten järjestettävä, ettei palkkauslistoihin sisälly kahden eri vuoden aikana suoritettua työtä. Jos sitä palkkauslistoihin kuitenkin sisältyy, voidaan tietysti teoreettisesti ajatella, että osalla palkkauslistan määrästä rasitetaan edellisen, osalla kuluvan vuoden määrärahaa, esimerkiksi suhteellisesti päiväluvun mukaan, mutta oikeaan tulokseen ei tällöin päästä ja sitäpaitsi voidaan aina huomauttaa, että jako on mielivaltaisen eikä sitä siis voida kunnolla puolustaa. Suositeltava ei myöskään ole tapa, että tällaisen palkkauslistan määrällä rasitetaan tileissä jomman kumman vuoden määrärahaa tai jos listoja on useampia, osa merkitään rasittamaan kuluvan vuoden määrärahaa, osa menorästiksi. Aivan kelvoton on sellainen menettelytapa, että palkkauslistassa olleet päivämäärät raaputetaan pois tai yksinkertaisesti vedetään viiva niiden yli ja tilalle kirjoitetaan uudet ja lista merkitään rasittamaan sitä määrärahaa, jota sattuu käytettävissä olemaan. Niin tökeröltä kuin tämä menettely tuntuukin olen siitä maininnut, koska tällaisiakin listoja on tileissä joskus esiintynyt. Alkuperäisissä päiväyksissä on siis ehdottomasti pysyttävä ja mikäli listaa tehdessä on sattunut kirjoitusvirhe, kirjoitettava lista mieluummin uudestaan. Ellei tiliä mitenkään saada järjestettyä vuoden loppuun, olisi asianomaisen metsänhoitajan arvioitava mikä osa suoritetusta työstä millekin vuodelle kuuluu ja merkittävä jako listalle, ettei se jää metsähallituksessa suoritettavaksi. Vielä parempi olisi jos jo tililistaa laadittaessa eri vuosien osalle tuleva työ arvioitaisiin ja erotettaisiin eri listoille.

Kun tässä kerran on puhe menorästeistä saattaa ehkä olla syytä kajota myös siihen minkälainen menoerä voidaan menorästiksi hyväksyä, koska tässäkin suhteessa toisinaan sattuu virheitä. Tätä koskevat määräykset on löydettävissä metsähallituksen 8/XII-27 antamassa kiertokirjeessä N:o 34219, jonka mukaan menorästinä voidaan huomata ainoastaan sellainen menoerä, joka aiheutuu edellisen vuoden aikana suoritetusta työstä, edellisen vuoden aikana ostetusta ja toimitetusta tavarasta sekä sellaisen tavaran hankinnasta johtuva menoerä, josta sopimus on tehty edellisen vuoden aikana,

vaikkakin tavaran toimitus ja maksu jostain syystä on siirtynyt seuraavaan vuoteen. Tähän haluaisin vielä lisätä yhden tärkeän seikan, joka on huomioonotettava, jotta menorästi olisi pätevä. Tilitositteesta tulee myös ehdottomasti käydä ilmi, että kyseessä todellakin on edelliseen vuoteen kohdistuva menoerä. Tässä suhteessa ovat toisinaan laskutkin, mutta varsinkin metsänhoitajien maksumääräyslomakkeelle kirjoittamat maksumääräykset puutteellisia. Laskun yläreunassa oleva päiväys s. o. laskun kirjoituspäivä ei ratkaise sitä, onko kyseessä menorästi vai ei, paitsi milloin muuta aikamääräystä ei ole, vaan ratkaisevana on pidettävä laskun vasemmassa laidassa olevaa päiväystä, joka osoittaa milloin tavara on otettu tai työ suoritettu. Näin ollen on vuoden alkupuolella tarkoin huolehdittava siitä, ettei kuluvaan vuoden menoksi merkitä sellaista laskua, jossa esiintyy merkintä, että tavara on edellisen vuoden aikana otettu. Virhemahdollisuus on tässä erittäin suuri, sillä laskun yläreunassa olevaan päiväykseen huomio aina tavallisesti kiintyy.

Tämän jälkeen voisimme hiukan käsitellä eri momenttien oikeata käyttöä, toisin sanoen mitä eri momenteille voidaan menoksi merkitä. Sanon jo heti aluksi, että tällöin joudumme alalle, jossa eri menettelytavoista saattaa hyvinkin olla eri mieltä ja näissä asioissa on monasti ollut paljonkin selvittelemistä revisiolaitoksen kanssa. Onhan tosin monia sellaisia momenteja, joiden nimitys on niin selvä, ettei mikään tulkinta saata tulla kyseeseen, mutta niim ei ole asianlaita kun tulemme työmäärärahoihin ja sekalaisiin menoihin. Kuitenkin on olemassa eräitä periaatteita, joita on ehdottomasti aina ja kaikessa noudatettava. Ensinnäkin on määräraha ehdottomasti käytettävä siihen tarkoitukseen, johon se on myönnetty. Toiseksi on huomattava, että milloin menoarviossa on määräraha johonkin tarkoitukseen, sitä ei saa ylittää käyttämällä tarkoitukseen toisia varoja, vaikka menoerä muuten ehkä soveltuisikin joltain toiseltakin momentilta maksettavaksi. Kolmanneksi haluaisin erikoisesti painostaa sitä, että milloin tulkinnanvaraa esiintyy momentin käytössä, on aina johdonmukaisesti noudatettava samaa tulkintaa eikä samanluontoista menoerää siis saa maksattaa milloin yhdeltä, milloin toiselta momentilta sen mukaan kuinka varoja kulloinkin sattuu olemaan käytettävissä. Edellisestä lienee jo käynyt selville, että mitään yksityiskohtaisia, yleispäteviä määräyksiä eri momenttien käytöstä ei ole olemassa eikä niitä käsitykseni mukaan voida antaa. Siksi paljon eroavat eri hallinnonhaarat toisistaan. Momentin nimikkeen lisäksi katsoisin ratkaiseviksi tekijöiksi määrärahan käytössä niitä perusteluja, joiden nojalla määrärahaa on anottu ja joihin nojautuen eduskunta sitten on varat myöntänyt sekä erikoismenoarviossa mah-

dollisesti esiintyviä lisämääräyksiä. Merkitystä vailla ei nähdäkseni myöskään ole aikaisempi käytäntö, jota vastaan ei ole huomautusta tehty ja jota virasto luonnollisestikin on menoarvioehdotustaan laatiessaan käyttänyt laskelmiensa perustana. Siitä huolimatta, että metsähallituksessakin on koetettu noudattaa johdonmukaisuutta määrärahojen käytössä, huomautti revisiolaitos viime tarkastuskerhomuksessaan, että esim. sen luontoisia menoja, joilla olisi oikeastaan aluehallinnon sekalaisia menoja varten 18 P. L. XIX. 19 mom. kohdalla olevaa määrärahaa rasi-tettava, esiintyy enemmän eri työmomenteilla kuin sillä, jolle ne revisiolaitoksen käsityksen mukaan kuuluvat. Tämä jo puolestaan osoittaa käsityskantojen eroavaisuuden, minkä vuoksi en tässä halukaan ryhtyä ratkaisemaan mikä on ehdottomasti oikein, vaan tyydyn selostamaan niitä periaatteita, joita metsähallituksessa on tässä suhteessa näihin mennessä noudatettu ja ainakin toistaiseksi tullaan noudattamaan.

Metsähallituksen käytettävissä olevista työmäärärahoista muodostaa hankintamomentti käyttönsä puolesta oman ryhmän, sillä tältä momentilta on, kannattavuutta silmälläpitäen, maksatettu kaikki hankintoja koskevat moninaiset menot, leimuukustannuksia ja peruspalkkaisten virkamiesten palkkoja lukuunottamatta. Aikaisemmin suoritettiin hankintatavaran leimuukustannuksetkin hankintavaroista, mutta luovuttiin siitä sittemmin syystä, että leimattaessa ei läheskään aina tiedetä tuleeko leimikko myytäväksi pystyyn vai hankintakaupalla.

Toisen ryhmän muodostavat sellaiset työmäärärahat, joita ainakin pääasiassa käyttävät suorastaan asianomaisten metsähallituksen osaston alaiset virkamiehet, joilla ei muita määrärahoja ole käytettävissäkään, lähinnä siis piiri-insinöörien, suonkuivausmetsänhoitajien ja metsätalouden tarkastuksesta huolehtivien virkamiesten käytössä olevat varat. Näistä määrärahoista on suoritettu kaikki kyseellisestä toiminnasta aiheutuvat menot vieläpä matkakustannukset ja viime vuoden loppuun saakka asianomaisten virkamiesten palkatkin. Kuluvaan vuoden menoarvioehdotuksessaan siirsi hallitus kuitenkin näiden virkamiesten palkat varsinaiselle palkkausmomentille, mutta kun vastaavaa siirtoa matkakustannusten kohdalta matkamomentille ei tapahtunut, on metsähallitus edelleenkin suorittanut ne työmäärärahoista. Ellei tulevan vuoden menoarviossa, kuten metsähallitus on esittänyt, näitä palkkoja siirretä takaisin työmomentille, tuntuu minusta, että metsähallituksen olisi uutta menoarvioehdotusta laatiessaan otettava harkittavaksi, voidaanko nykyistä käytäntöä jatkaa vai olisiko syytä maksattaa matkakustannukset aluehallinnon yleiseltä matkamomentilta ja mahdollisesti konttoritar-

peetkin vastaavasti sekalaisiin menoihin osoitetuista varoista, koska kuluvan vuoden käytäntöä mielestäni tuskin voidaan puolustaa muulla kuin sillä, että palkkoja siirrettäessä työmomenteilta matkakustannukset ja sekalaiset menot jätettiin siirtämättä.

Kolmannen ryhmän muodostavat ne työmäärärahat, joita pääasiassa aluemetsänhoitajat käyttävät. Näiden määrärahojen kohdalla ei virkamiesten matkakustannuksia saa viedä työmäärärahaa rasittamaan, koska aluehallinnolla on oma matkamomenttinsa. Päivärahoilla sensijaan, olivatpa ne sitten aluemetsänhoitajien, apulaismetsänhoitajien, ylimääräisten metsänhoitajien tai työnjohtajien, on työmäärärahaa rasitettava. Kun aluehallinnolla on menoarviossa määräraha sekalaisia menoja, kuten puhelinmaksuja, konttoritarpeita, auto- ja moottorimenoja y. m. sellaisia varten, ei tällaisilla menoilla voida työmäärärahaa rasittaa, vaikkapa ne suoranaisesti kohdistuisivatkin asianomaiseen työhön. Sikäli kuin aluemetsänhoitajilla on suonkuivausrahoja tai valtion maiden kulku- ja kuljetussuhteiden parantamiseen osoitettuja varoja käytettävänä, on niihin näiden sovellettu samoja periaatteita kuin muihinkin aluemetsänhoitajien käytössä oleviin määrärahoihin. Näinollen on tähän mennessä noudatetun periaatteen mukaan huomattava vaikutus määrärahan käyttämättömyyteen sillä seikalla, missä asemassa oleva virkamies sitä käyttää. Suorastaan metsähallituksen eri osastojen alaisia virkamiehiä, vaikka he työskentelevätkin linjalla, ei ole luettu aluehallintoon kuuluviksi ja koska heidän palkkansakin on näihin mennessä työmäärärahoista suoritettu on katsottu, että koko heidän toimintansa on työmäärärahoilla rahoitettava.

Tarkastellessa hoitoalueiden tilityksiä huomaa helposti, että niissä esiintyy lukuisasti varsinkin tarveainelaskuja, joista ei voi päättää mihin tarkoitukseen tavaraa on käytetty. Tarvitaanhan esimerkiksi virkatalon korjaukseen, karistamon rakentamiseen ja korjaukseen sekä metsäkämpin rakentamiseen aivan samanlaisia tarpeita ja lopuksi saattaa metsäkämpä olla rakennettu melkein minkä työn tarpeisiin tahansa. Työn tarkoitus luonnollisesti tällöin määrää mitä määrärahaa kustannuksilla on rasitettava. Sattuu kuitenkin toisinaan, että samassa laskussa olevia tavaroita on käytetty useampiin eri tarkoituksiin ja tällöin on laskun määrä jaettava useampien momenttien kesken. Jakoa ei kuitenkaan saa koskaan tehdä siten, että esim. 30 prosenttia laskun määrästä merkitään yhdelle, 70 prosenttia toiselle momentille tai että laskun määrän ollessa esim. 2 375 markkaa, yhdelle momentille merkitään 1 000 markkaa, toiselle 1 375 markkaa, koska jakoa tällöin voidaan katsoa summittaiseksi jopa väittää, että sama menoerä tai esineen hinta on jaettu useammille

momenteille, mikä tilisäännössämme on ehdottomasti kielletty. Oikea jakotapa on se, että kunkin laskussa esiintyvän erän jälkeen merkitään momentti minkä tarpeisiin tavara on hankittu ja jos yhtenä eränä esiintyvistä tavaramäärästä osia on käytetty eri tarkoituksiin, laskuun tehdään merkintä, että niin ja niin monta kappaletta on käytetty esim. hankintoihin; virkatalon korjaukseen j. n. e. ja laskun jako suoritetaan tämän perusteella.

Mainitsin äsken, että jos menoarviossa on määräraha johonkin tarkoitukseen, ei sanottua työtä saa toisella määrärahalla suorittaa ja tämä pitääkin yleensä paikkansa, mutta ei sääntöä ilman poikkeusta. Olette varmaan kaikki havainneet, että äskenmainittua periaatetta ei viime vuosina ole tarkalleen noudatettu. Vaikka hankintoja, metsänhoito- ja suonkuivaustöitä sekä tietöitä varten on menoarviossa omat määrärahasa on näitä töitä kuitenkin suoritettu huomattavassa määrässä rasittaen erinäisiä työttömyysmäärärahoja. Ne työt ovat kuitenkin kaikki sellaisia, jotka eivät sisälly vuoden työohjelmaan ja on ne toimeenpantu valtioneuvoston määräyksestä työttömyyden lieventämiseksi ja kun vastaavanlaisiin töihin osoitetut varat eivät olisi niihin riittäneet on valtioneuvosto samalla asettanut käytettäväksi varat töiden toimeenpanoa varten. Hankintojen suhteen lienee myös huomattu, että eräät hankinnat on rahoitettu osittain työttömyys- osittain hankintatavaroilla ja on tämä selitettävissä siten, että valtioneuvosto työttömyystilanteen vuoksi on määrännyt hakkuut aloitettaviksi sellaiseen aikaan, että työ on tullut normaalia kalliimmaksi sekä että metsätöihin tottumattomia työvoimia käyttäen hankintakustannukset pakostakin nousevat tavalista kalliimmiksi, josta syystä, ettei hankintojen kannattavuus siitä kärsisi, valtioneuvosto on määrännyt kohtuullisen avustuksen työttömyysvaroista, samalla tarkoin määräten perusteet minkä mukaan työttömyysvaroja saadaan käyttää. Kuten edellisestä käy selville on näissäkin töissä eri määrärahojen käyttö samaan tarkoitukseen pikemminkin muodollinen kuin asiallinen, sillä varatyövaroilla suoritettut työt eivät sisälly niihin, tosin laadultaan samanlaisiin töihin, joita varten menoarviossa on määräraha osoitettu ja joka tapauksessa on tämä käytäntö ainoastaan poikkeuksellisen tilanteen aiheuttama.

Puheen ollessa oikean momentin käytöstä haluaisin vielä kiinnittää huomiota yhteen seikkaan, jossa käsitykseni mukaan aluemetsänhoitajat menettelevät usein virheellisesti ja johon kamreeri Mela jo täällä eilen lyhyesti viittasi. Tarkoitin apulais- ja ylimääräisten metsänhoitajien päivärahoja. Käytäntöhän on meillä sellainen, että avustajat nostavat päivärahansa aluekassoista eikä matkalaskunsa yhteydessä. Aluemetsänhoitajan asiana on jakaa tämä

päivärahalasku eri momenteille sen mukaan kuin asianomainen on erilaisissa töissä ollut. Kun metsähallituksessa ei ehditä vertailla näitä päivärahalaskuja asianomaisen matkalaskuihin, ei myöskään ole voitu todeta, onko jako kussakin tapauksessa oikein suoritettu. Kun kuitenkin n. 4 milj. markan suuruudesta matkamomentista suunnilleen toinen puoli kuluu avustajien päivärahoihin täytyy olettaa, ettei jakoa ole suoritettu kuten pitäisi. Ymmärrän kyllä, että aluemetsänhoitajasta saattaa olla mukavampaa merkitä päivärahat matkamomentille, johon ei ole edes tarvinnut määrärahaa pyytää kuin mahdollisesti anoa lisämäärärahaa jollekin työmomentille, mutta tarkoitus ei suinkaan ole, että matkamomentti muodostuisi tavallaan ylimääräisten metsänhoitajien palkkausmomentiksi. Päivärahalaskuja tarkastaessani olen havainnut lukuisasti sellaisia laskuja, joissa miehen kaikki päivärahat on, vieläpä joskus useina kuukausina peräkkäin, merkitty matkamomentille. En mitenkään saata uskoa, että asianomainen on tämän ajan tehnyt yksinomaan sellaisia kansliatehtäviä, joilla ei voida mitään työmäärärahaa rasittaa. Tahdonkin tässä erikoisesti painostaa, että näillä päivärahoilla on mikäli suinkin mahdollista rasitettava asianomaista työmäärärahaa ja minusta tuntuu, että ellei korjausta nykyiseen asiintilaan muuten saada on odotettavissa, että päivärahat on perittävä matkalaskujen yhteydessä ja siis ennen maksattamista metsähallituksessa tarkastettava tai ainakin, että päivärahalaskuja varten on matkamomentinkin kohdalta annettava etukäteen määräraha.

Määrärahojen käytössä on vielä eräs kohta, johon haluaisin kiinnittää herrojen huomiota ja se on palkkauslain määräys, että ainoastaan peruspalkkaisille virkamiehille saadaan palkka maksaa etukäteen. On nimittäin toisinaan sattunut, että eräille palkkioluontoisissa toimissa ja sitäkin löysemässä asemassa oleville työnjohtajille jopa metsänvartijoillekin on palkka maksettu etukäteen ja näin ei saa tapahtua. Tässä on myös huomattava, että ylimääräisille metsätyönjohtajillekin voidaan palkka maksaa etukäteen ainoastaan siinä tapauksessa, että he hoitavat vakinaista työnjohtajavirkaa. Kun kaikki vakinaiset metsätyönjohtajavirat nykyään ovat, koulujen työnjohtajia lukuunottamatta, osallisia siviilivirkakunnan leski- ja orpokassassa, voidaan vakinaiset virat helposti erottaa ylimääräisistä ja palkanmaksu järjestää sen mukaan. Hankinta- y. m. s. sellaisten, enemmän tai vähemmän tilapäisten työnjohtajien matkakorvauksia ei myöskään pidä kiittäntä palkkauslistalla tai muuten erittelemättä. Vaikkakaan he eivät ole matkustussäännön alaisia on kuitenkin syytä aina vaatia heiltä eritelty matkalasku, jotta suoritettujen korvausmäärät voidaan todeta. Toisinaan sattuu myös, että tällaisen

henkilön matkalasku saattaa sisältää jopa puolen vuoden tai sitäkin pitemmän ajan kuluessa suoritettuja matkoja. Tämä aika on kuitenkin siksi pitkä, ettei laskun hyväksyjäkään enää voine kaikkia matkoja muistaa ja sen vuoksi olisi syytä tällaisissakin tapauksissa vaatia lasku kuukausittain tai ainakin joka toinen kuukausi.

Tämän jälkeen olisi ehkä syytä uhrata jokunen hetki uittoyhdistysten ja metsähallinnon väliseen tiliselvittelyyn. Tunnettua lienee kaikille, että uittoyhdistykset perivät, sikäli kuin uitto edistyy, uittajilta pyöreitä summia uittokustannusten peittämiseksi ja loppu-tili tehdään vuoden loppupuolella. Näistä uittoennakoista johtuvat kuitit ovat kuitenkin määrältään siksi suuria, ettei niitä ole voitu pitää kassoissa etumaksuina kuten on tapana muiden etumaksujen suhteen, vaan on ne aina merkitty tileihin kuten lopullisetkin suoritukset. Kun tällaista etumaksukuittia ei kuitenkaan voida pitää minään lopullisena tilitositteena, on aina vaadittu viimeiseen suoritukseen liitettäväksi uittoyhdistyksen antama yksityiskohtainen tiliote. Nyt saattaa kuitenkin usein sattua, että näissä tiliotteissa esiintyy, paitsi saatuja etumaksuja, loppusuorituksen lyhennyksenä eräitä tuloeria kuten kalustonvuokria, hyvityskorkoja y. m. s. Kun tililaissamme nimenomaan sanotaan, että tuloja ei saa käyttää menojen suorittamiseen niin ei näitäkään tuloeria voida käyttää uittokustannusten lyhentämiseksi, vaan on ne erikseen merkittävä hoitoalueen luovutus- ja tuloilmoitukseen ja siis hoitoalueen tuloiksi. Vaikkakin uittoyhdistyksen loppusuorituksesta antama kuitti sisältää ainoastaan sen määrän mikä todella on maksettu, voidaan A-raportin menopuolelle tuleva menoerä merkitä tuloja vastaavaa määrää sitä suuremmaksi. Samanaikaisesti on raportin tulopuolelle merkittävä tulot tiliotteen mukaisesti käsikauppaennakkomaksujen tilille tai, jos erät jo on ehditty huomata luovutusilmoituksessa, velottujen tulojen tilille. Voidaan myöskin käyttää sitä menettelytapaa, että menot merkitään A-raporttiin sen suuruusina kuin ne todella on maksettu ja että tulot merkitään tavalliseen tapaan luovutusilmoitukseen ja poistetaan perittävästä saatavista hankintamomenttia ja -määrärahaa rasittaen. Tässä tapauksessa on uittoyhdistyksen tiliote liitettävä B-raporttiin. Sattuu kuitenkin toisinaan, että annetut ennakot ovat niin suuria, että uittoyhdistys lopullisessa selvittelystä joutuu takaisinmaksuun. Tällöin jos takaisinmaksu tapahtuu ennen vuoden loppua, on se huomattava A-raportissa tulona hankintamomentilla paitsi tiliotteessa esiintyvien tulojen osalta, jotka tässäkin tapauksessa on merkittävä tulo-osastolle. Jos takaisinmaksu siirtyy seuraavaan vuoteen on se kokonaisuudessaan merkittävä tulo-osastolle.

Kun aluemetsänhoitajista suunnilleen toinen puoli samalla myös toimii aluekassanhoitajina, haluaisin vielä hetkisen puhua parista puhtaasti tilinpidollisesta asiasta, jotka näyttävät tuottavan vaikeuksia erälle kassanhoitajille. Tarkoitin käsikauppaennakkomaksujen käsittelyä ja B-raportin laadintaa. Kaikkihan tiedämme, että hoitoalueiden tulot merkitään luovutus- ja tuloilmoitukseen ja tuloutetaan merkitsemällä luovutusilmoituksen loppusummat B-raportin debetpuolelle. Sikäli kun luovutusilmoituksessa olleita tuloja maksetaan, merkitään ne A-raportin debetpuolelle ja samalla B-raportin kreditpuolelle, jotta B-raportin saldo aina vastaisi perittävien saatavien määrää. Kuitenkin sattuu yhtenään, että aluekassoihin maksetaan sellaisiakin maksuja, joita ei vielä ole luovutus- ja tuloilmoituksessa huomattu n. s. käsikauppaennakkomaksuja. Tällainen maksu saattaa olla todellinen ennakkosuoritus, mutta saattaa olla asiallisesti lopullinenkin, vaikka sitä esim. sen vuoksi, ettei hankintalaskelmaa vielä ole hyväksytty, ei ole voitu luovutusilmoitukseen merkitä. Nämäkin maksut on päivittäin merkittävä hoitoalueen kassakirjaan ja siis myös A-raporttiin, mutta B-raportin kreditpuolelle niitä ei voida merkitä kuten jo luovutusilmoituksessa esiintyneitä tuloja syystä, että B-raportin saldo ei tällöin kävisikään yhteen perittävien saatavien kanssa, koska kreditpuolelle tulisi eriä, jotka eivät vielä ole debetpuolella esiintyneet. Kun aikaisemmin A-raportissa käsikauppaennakkomaksuina esiintyneet erät viimein tulevat luovutus- ja tuloilmoitukseen ja sen kautta B-raportin debetpuolelle, muodostuisi B-raportin saldo suuremmaksi kuin perittävien saatavien määrä ellei B-raportin kreditpuolelle samalla merkittäisi niiden erien määrää, jotka on jo etukäteen maksettu. Tarkistuksen vuoksi vaaditaan näin poistetuista käsikauppaennakkomaksuista B-raporttiin liitettäväksi yksityiskohtainen luettelo. Niin peräti käsittämättömältä kuin käsikauppaennakkomaksujen käsittely monista, varsinkin vanhemmista kassanhoitajista tuntuukin on se näin yksinkertainen juttu eikä sen pitäisi tuottaa vaikeuksia kenellekään, kunhan kassanhoitaja vaan huolellisesti pitää luetteloa perittävästä saatavista sekä niistäkin aluekassaan suoritetuista eristä, jotka eivät vielä ole luovutusilmoituksessa esiintyneet.